

УДК 338

ІННОВАЦІЙНИЙ ПІДХІД В СТВОРЕННІ ТА ФІНАНСУВАННІ БІЗНЕСУ В УКРАЇНІ<http://orcid.org/0000-0002-2954-5405>

Маматова Лейла Шаміліївна, к.е.н., старший викладач кафедри економіки підприємств, Державний вищий навчальний заклад «Приазовський державний технічний університет», м. Маріуполь, e-mail: leilamamatova@gmail.com

Leila Mamatova, Ph.D., senior lecturer of the Department Economics of Enterprises, State Higher Educational Establishment «PRIAZOVSKIY STATE TECHNICAL UNIVERSITY», Mariupol, e-mail: leilamamatova@gmail.com

L. Mamatova, Innovative approach in creation and financing of business in Ukraine.

The article deals with innovative approaches to the creation and financing of business in Ukraine. It is determined that the European Union supports the development of small and medium-sized businesses in Ukraine and proposes three projects under EU initiatives and programs - EU4Business, COSME, Horizon 2020. Within the framework of the proposed EU programs, their general requirements, certain types of directions, access to funding and opportunities are identified. To determine the priority directions of entrepreneurship development in Ukraine. The proposed SME support programs in Ukraine allowed to map a map of possible strategic knowledge within the framework of EU initiatives and programs that will form an innovative component of the development of enterprises in Ukraine, which consists of three components: information and consultation, training, internship and exchange of experience. A map of possible strategic knowledge has allowed you to select five programs (EU4Business Network of Business Support Centers in Ukraine, COSME IPR Helpdesk, COSME Your Europe portal, Horizon 2020, COSME ERASMUS for young entrepreneurs (EYE)) with the appropriate set of knowledge. The funding sources identify funding sources and tools, partner agencies and financial institutions. The specific objectives of the projects and programs of budget support for business in Ukraine are determined in accordance with the principles, namely, the first principle, coherence and coordination with the priorities, objectives and policy of the partner countries, and the second - the compliance with the policy of development of the EU countries in accordance with the program "Transformation Program".

Маматова Л. Ш. Інноваційний підхід в створенні та фінансуванні бізнесу в Україні.

У статті розглянуто інноваційні підходи до створення та фінансування бізнесу в Україні. Визначено, що Європейський Союз надає підтримку розвитку малого та середнього бізнесу в Україні та пропонує три проекти в рамках ініціатив та програм ЄС – EU4Business, COSME, Горизонт 2020. В рамках запропонованих програм ЄС виокремлено їх загальні вимоги, окремі види напрямів, доступ до фінансування та можливості для визначення пріоритетних напрямків розвитку підприємництва в Україні. Розглянуті програми підтримки МСБ в Україні дозволили скласти карту можливих стратегічних знань в рамках ініціатив та програм ЄС, які дозволять сформувати інноваційну складову розвитку підприємств України та яка формується з трьох складових: інформація та консультації, тренінги, стажування та обмін досвідом. Карта можливих стратегічних знань дозволила обрати п'ять програм (EU4Business Мережа Центрів Інформаційної Підтримки Бізнесу в Україні, COSME IPR Helpdesk, COSME Your Europe portal, Горизонт 2020, COSME ERASMUS for young entrepreneurs (EYE)) з відповідним набором знань. В рамках фінансування визначено напрями та інструменти фінансування, партнери-виконавці та фінансові установи-партнери. Конкретні завдання проектів та програм бюджетної підтримки бізнесу України визначаються відповідно до принципів, а саме першим принципом, узгодженістю та координацією з пріоритетами, цілями та політикою розвитку країн-партнерів та другим – відповідністю політиці розвитку країн ЄС відповідно до програми «Програма перетворень».

Маматова Л. Ш. Инновационный подход в создании и финансировании бизнеса в Украине.

В статье рассмотрены инновационные подходы к созданию и финансированию бизнеса в Украине. Определено, что Европейский Союз оказывает поддержку развитию малого и среднего бизнеса в Украине и предлагает три проекта в рамках инициатив и программ ЕС – EU4Business, COSME Горизонт 2020. В рамках предложенных программ ЕС выделены их общие требования, отдельные виды направлений, доступ к финансированию и возможности для определения приоритетов в развитии предпринимательства в Украине. Рассмотренные программы поддержки МСБ в Украине позволили составить карту возможных стратегических знаний в рамках инициатив и программ ЕС, которые дают возможность сформировать инновационную составляющую развития предприятий Украины, и которая формируется из трех составляющих: информация и консультации, тренинги, стажировки и обмен опытом. Карта возможных

стратегических знаний позволила выбрать пять программ (EU4Business Сеть Центров Информационной Поддержки Бизнеса в Украине, COSME IPR Helpdesk, COSME Your Europe portal, Горизонт 2020, COSME ERASMUS for young entrepreneurs (EYE)) с соответствующим набором знаний. В рамках финансирования определены направления и инструменты финансирования, партнеры-исполнители и финансовые учреждения-партнеры. Конкретные задачи проектов и программ бюджетной поддержки бизнеса Украины определяются в соответствии с принципами, а именно первым принципом, согласованностью и координацией, с приоритетами, целями и политикой развития стран-партнеров и вторым - соответствием политике развития стран ЕС в соответствии с программой «Программа преобразований».

Постановка проблеми. Створити успішний бізнес в Україні не дуже легко, наявність недосконалого законодавства, податки та відсутність стартового капіталу формують низку негативних чинників розвитку малого та середнього підприємництва, але з використанням інноваційних технологій, якісних сервісних послуг, ця проблема стає рушійною силою обрання інноваційного європейського шляху, який дозволить кожному громадянину користуватися інформаційними платформами для започаткування власної справи не виходячи з дому.

Аналіз останніх досліджень і публікацій. В науковій літературі значущості набувають теоретичні основи та практичні аспекти надання консультативних управлінських послуг в створенні та фінансуванні підприємств. Інноваційний консалтинг є відносно новим видом бізнес-консультування, що тривалий час був «розчиненим» у складі стратегічного, фінансового, маркетингового та інших видів управління [1, с. 41–42]. Багато наукових праць присвячено управлінському консалтингу та проблемам інноваційного менеджменту, а саме: М. Денисенко, О. Алейнікова та більшого значення, набувають роботи науковців пов'язані з управлінням розвитком стартапів: Г. Кавасакі [3], І. Кубаревої [1], О. Мрихіної [2], Й. Шумпетер, А. Hillman, Н. Shulman, С. Woodruff, Т. Carvalho, S. Nunes [4], С. Surugiu, М. Surugiu [5].

Мета статті полягає в визначенні інноваційних шляхів створення успішного бізнесу в Україні та визначення ефективних напрямів формування фінансової системи бізнесу.

Результати дослідження. Основою соціально-економічного розвитку розвинених країн світу є оптимальний розвиток малого та середнього бізнесу (МСБ). В країнах ЄС МСБ складає 90% (приблизно кількість біля 20 млн.) від загальної кількості існуючих підприємств. Відмінною рисою формування МСБ є наявність політики з підтримки через координацію діяльності з боку держави та використання спеціальних програм під егідою ЄС. Через мобільність МСБ швидше реагує на зміни в зовнішньому середовищі та оперативно впроваджує інноваційні заходи [5].

За останні роки в Україні малий та середній бізнес набуває оборотів розвитку, так за даними Мінекономрозвитку, малий та середній бізнес складає 99,8% від загальної кількості зареєстрованих підприємств, та загальна кількість зайнятого населення в МСБ 79%. На початку 2018 року кількість зареєстрованих ФОП складала 1,77 млн., на кінець року – 1,84 млн. З'являються нові українські бренди одягу, взуття, іграшок, соусів, джемів. За даними ООН, МСБ виробляють від 30 до 60% національного продукту – в залежності від розвитку країни, а українські МСБ тільки до 15% ВВП. Формування потужного прошарку українськими виробниками з надання якісних товарів та послуг та можливість конкурування на міжнародному ринку стримується негативними чинниками, а саме труднощами в придбанні необхідного обладнання, недостатністю розвитку ринку збуту продукції, незахищеністю працівників МСБ та загальною проблемою є відсутність фінансової бази [5].

Проведене дослідження настроїв МСБ країни в рамках проекту Unlimit Ukraine на базі Європейської Бізнес Асоціації визначило індекс в межах 2,7 балів (з 5 можливих), порівняно з минулим роком індекс склав – 3,2 [5].

38,4% опитаних підприємців виявили незадоволення поточним станом справ у МСБ, 31,6% опитаних задоволені ситуацією, порівняно з минулим роком це співвідношення складало 26% та 45%. Також підприємці зазначили головні проблеми розвитку МСБ: наявність високого податкового навантаження, високого рівня корупції, та наявність

проблем через війну на сході країни, та інфляція в країні, наявність проблем в доступності кредитування, та відсутність державної підтримки бізнесу, відсутність належних інформаційних систем наявності змін та можливостей підтримки в рамках міжнародних програм. [1; 5; 6].

Для підтримки МСБ існують велика кількість програм: «Програми конкурентоздатності підприємств», «Horizon 2020», «Competitiveness of Enterprises and Small and Medium-sized Enterprises – COSME», «ЕРАЗМУС+».

Головною ознакою існуючих програм є надання консультацій, організація освітніх програм та заходів, супровід та підтримка до стабільного розвитку МСБ. Наявність та використання наявних програм дозволяє активно розвивати бізнес та відповідно в 2019 році 53% підприємців планують збільшити обсяги фінансування з допомогою міжнародних проектів та 66% прогнозують зростання прибутку, 47% сподіваються на покращення стану справ МСБ, з них 65% планують найм працівників, 77% - підняття рівня зарплати та збільшення інвестицій [5; 6].

Можливості співпраці підтримує Європейський Союз з розвитку МСБ в Україні через реалізацію в Україні найбільш поширених проектів в рамках ініціатив та програм ЄС: «EU4Business», «COSME», «Горизонт 2020».

EU4 ІНІЦІАТИВА «EU4BUSINESS» В УКРАЇНІ [8; 9]

Більшість компаній в Україні є малими та середніми підприємствами (МСП), вони забезпечують роботою більш ніж 4 мільйони людей, виробляючи близько 20% ВВП країни. Бізнес-середовище в Україні значною мірою регламентоване, але стандарти, послуги підтримки для МСП, політика щодо інновацій та надання допомоги жінкам-підприємцям потребують вдосконалення, щоб дозволити МСП дійсно процвітати.

Ініціатива "EU4Business" спрямована на поліпшення бізнес-клімату в країні. Програми ініціативи полегшують отримання фінансування для малого і середнього бізнесу, забезпечують навчання та адресну підтримку підприємств, очолюваних жінками, і тих, які працюють в сфері зеленої економіки.

Особливістю даної програми є наявність центрів інформаційної підтримки бізнесу, які розташовані в 15 регіонах України (рис. 1), та можливість надання українським МСБ інформації про наявність можливостей, які існують саме для них на ринку з проведенням секторальних подій, тренінгів та семінарів за для підтримки розвитку бізнесу [8; 9]:

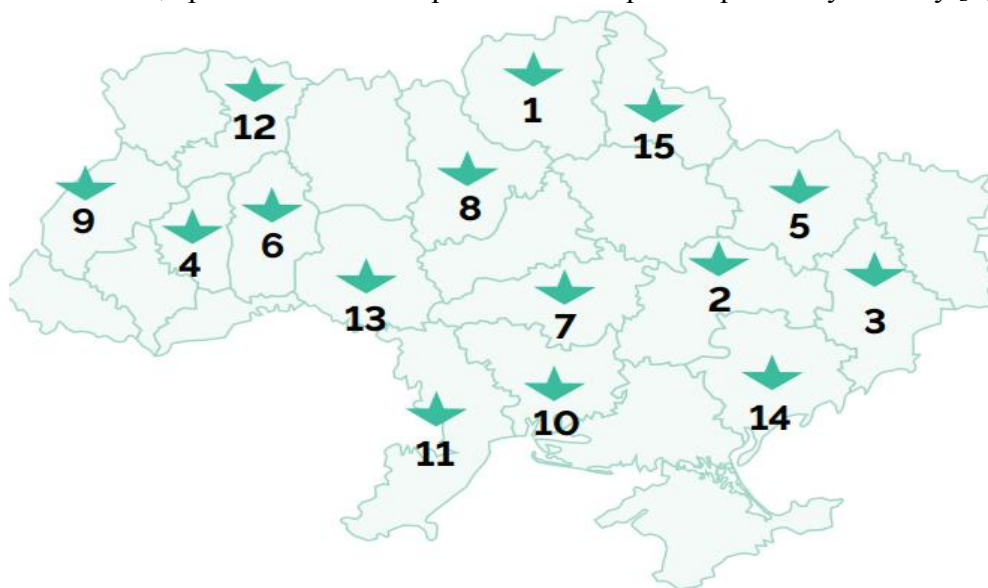

Рис. 1. Розташування центрів інформаційної підтримки МСБ в Україні від «EU4BUSINESS» [8; 9].

- 1) Чернігівська регіональна торгово-промислова палата (м. Чернігів)
- 2) Дніпропетровська торгово-промислова палата (м. Дніпро)

- 3) Донецька торгово-промислова палата (м. Краматорськ)
- 4) Клуб Ділових Людей (м. Івано-Франківськ)
- 5) Харківська торгово-промислова Палата (м. Харків)
- 6) ГО «Нова економічна політика» (м. Хмельницький)
- 7) Кіровоградська регіональна торгово-промислова палата (м. Кропивницький)
- 8) Центр бізнес освіти Київської торгово-промислової палати (м. Київ)
- 9) PPV Knowledge Networks (м. Львів)
- 10) Центр Підтримки Бізнесу (м. Миколаїв)
- 11) Одеська регіональна торгово-промислова палата (м. Одеса)
- 12) Smart People (м. Рівне)
- 13) Клуб ділових людей (м. Вінниця)
- 14) Запорізька торгово-промислова палата (м. Запоріжжя)
- 15) Громадська організація «Рада молодих вчених» (м. Суми).

МСП також отримують технічну підтримку щодо узгодження зі стандартами ЄС, що дозволить їм збільшувати експорт та отримувати вигоду від угоди про вільну торгівлю між Україною та ЄС, можливість дистанційного регулювання бізнесу з отриманням інформації відповідно напрямкам діяльності, можливостей, розвиток та вдосконалення знань та навичок з ведення бізнесу через тренінги, семінари, співробітництво (рис. 2).

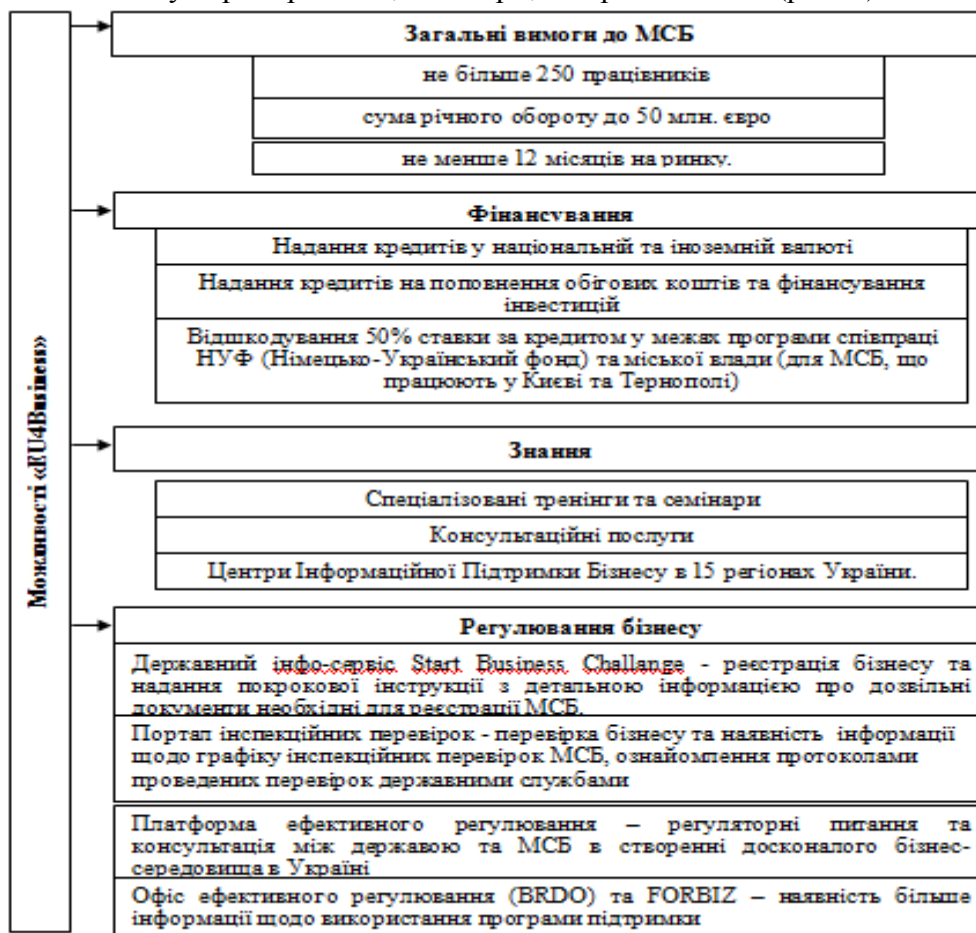

Рис. 2. Можливості програми підтримки МСБ в Україні від «EU4BUSINESS» [9].

«COSME» [8; 10]

Програма «COSME» включає набір відповідних тематичних підпрограм реалізація яких направлена на:

- 1) вирішення проблем в сфері МСБ пов'язаних з доступом до джерел фінансування, та можливістю виходу на нові міжнародні ринки через вдосконалення внутрішніх бізнес-процесів;

2) вдосконалення пріоритетних сфер національної економіки (ІТ-сфера, туризм, галузі промисловості).

Завдяки наявності підтримки ЄС програма «COSME» надає можливості [8; 10]:

1) виходу на міжнародні ринки ЄС та ринки країн партнерів програми за допомогою Європейської мережі підприємств – «Enterprise Europe Network»;

2) отримання легкого доступу до інформації про ведення підприємницької діяльності з використанням онлайн-порталів «Your Europe business portal», «Trade helpdesk», «European cluster collaboration platform»;

3) обміну досвідом через програму «Еразмус» для молодих підприємців за кордоном на діючому підприємстві;

4) участі в спеціальних конкурсах для органів державної влади для формування та реалізації політик забезпечення кращого бізнес-клімату в країні.

5) використання бюджету програми «COSME» до 2020 року, який складає загалом 2,3 млрд євро, а в рамках України – 900 млн євро).

Можливості програми «COSME» реалізуються через наявність великої кількості тендерів та грантів в залежності від напрямків розвитку та наданої інформації МСБ (рис.3.).

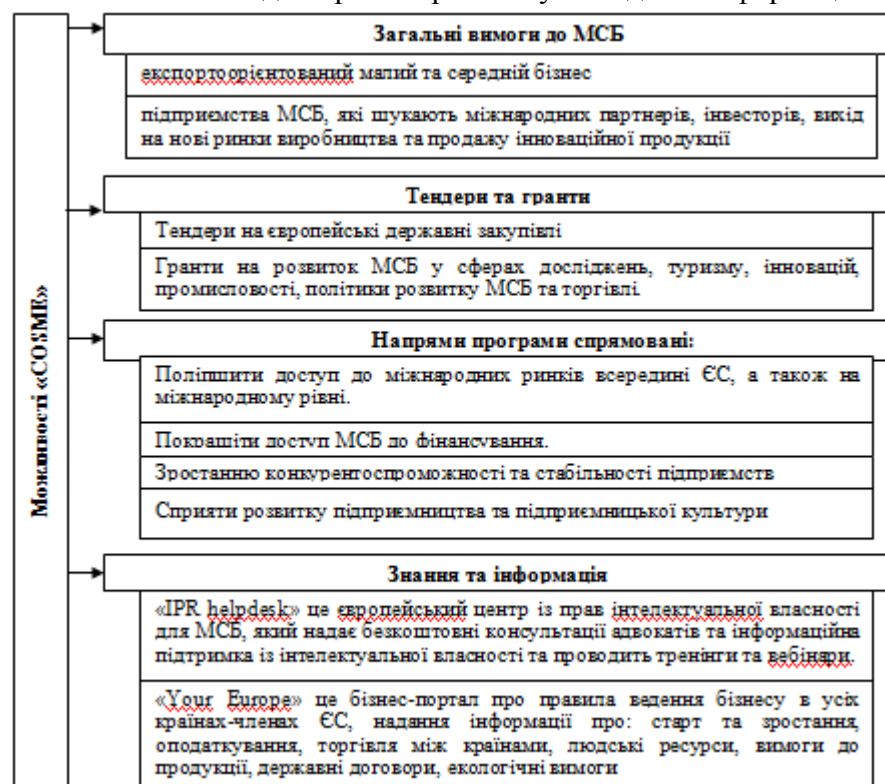

Рис. 3. Можливості програми підтримки МСБ в Україні від «COSME» [8; 10].

Програма «COSME» також надає можливість використання підпрограм [10]:

1) «Erasmus for young entrepreneurs (EYE)» представляє програму обміну досвідом між новими та досвідченими підприємцям, з можливістю отримання досвіду ведення бізнесу аналогічного власному, в країнах ЄС на термін від 1 до 6 місяців.

2) «European enterprise network (EEN)» представляє найбільшу мережу пошуку партнерів для МСБ більше ніж із 60 країн світу.

3) «European cluster collaboration platform (ECCP)» представляє найбільший інформаційний центр для кластерів відповідного сектору з наявністю останніх новин, подій та грантів.

«Горизонт 2020» [8; 11]

Горизонт 2020 програма надає перевірку відповідності МСБ критеріям програми, наявність переліку критеріїв ЄС до МСБ, та визначає інструменти, які відповідають обраному МСБ.

- Підтримка, яку можна отримати в рамках програми «Горизонт 2020»:
- Консультування експертами із залучення приватних інвесторів.
  - Консультування експертами із виходу інноваційної продукції або послуг на внутрішній та зовнішні ринки ЄС.
  - Фінансування в створенні прототипу новаторського продукту або сервісу.
- Українські МСБ можуть взяти участь у програмі «Горизонт 2020», як [11]:
- самостійні МСБ або як відокремлений структурний підрозділ МСБ-консорціуму сформованого учасниками МСБ;
  - МСБ-учасники консорціуму з науково-дослідницькими інститутами, університетами.
  - субконтрактори для інших учасників в яких вже є грант та підтримка програми.
- Координаторами та консультаційними центрами є [11]:
- 1) Міністерство освіти і науки України виступає координатором Програми «Горизонт 2020».
  - 2) Міністерство економічного розвитку і торгівлі України, Інститут проблем ринку та економічно-екологічних досліджень, Центральноукраїнський національний технічний університет виступають консультаційними центрами для МСБ.

Розглянувши програми підтримки МСБ в Україні можна скласти карту можливих стратегічних знань в рамках ініціатив та програм ЄС, що формують інноваційну складову розвитку підприємств України (табл. 1).

Таблиця 1. Карта можливих стратегічних знань в рамках ініціатив та програм ЄС
[складено на основі джерел 8; 9; 10; 11]

Параметри / Програма	Інформація та консультації	Тренінги	Стажування та обмін досвідом
«EU4Business Мережа Центрів Інформаційної Підтримки Бізнесу в Україні»	Наявність контакт центрів Інформаційної Підтримки Бізнесу, які розташовані в 15 регіонах України та надання можливості українським МСБ інформації, що до існування пріоритетів для них на ринку, проводячи секторальні події, проведення тренінгів та семінари з метою підтримки розвитку бізнесу. Наявність контакт Центрів Інформаційної Підтримки Бізнесу в Україні:		-
«COSME IPR Helpdesk»	Європейський центр із прав інтелектуальної власності для МСБ, надання безкоштовних консультацій адвокатів та інформаційної підтримки та проведення тренінгів, вебінарів.		-
«COSME Your Europe portal»	Бізнес-портал з поясненням правил ведення бізнесу в усіх країнах-членах ЄС (старт та зростання, оподаткування, торгівля, вимоги до продукції.	-	-
«Горизонт 2020»	-	Вдосконалення навичок розвитку бізнесу і коучинг через проведення: 1. Тренінгів з інвестиційної готовності, доступу до ризикованості в фінансуванні, нетворкінг з іншими учасниками програми та компаніями партнерами. 2. Коучинг навичок із розвитку бізнесу, співпраці та пошуку фінансування.	-
«COSME ERASMUS for young entrepreneurs (EYE)»	-	-	Програма обміну досвідом між новими та досвідченими підприємцям, з можливістю отримання досвіду

Продовження табл.1.

			ведення бізнесу аналогічного власному, в країнах ЄС на термін від 1 до 6 міс.
--	--	--	---

Невід'ємною частиною створення бізнесу є фінансування, як від початку діяльності так й впродовж розвитку. Тому в рамках програм підтримки МСБ пропонується наступні фінансові інструменти:

1. Горизонт 2020. Фінансування складається з двох фаз [11]:

1) Техніко-економічне обґрунтування. Надання гранту в розмірі до 50 тис. євро направлено на оцінку техніко-економічної обґрунтованості та комерційності потенціалу запропонованої інновації в рамках певної галузі з подальшим складанням бізнес-плану.

2) Вихід на ринок. Надання гранту на 0,5–2,5 млн євро та покриття до 70% бюджету спрямованого на перетворення концепції у ринковий інноваційний продукт. Пріоритетним фінансуванням є інноваційні проекти, які розробили стратегічний бізнес-план та техніко-економічне обґрунтування [11].

2. EU4Business [9] В рамках механізму фінансування МСБ пропонується використання фінансових інструментів (табл.2).

Таблиця 2. - Фінансові інструменти програми підтримки МСБ «EU4Business» [8; 9].

Установа	Сума	Валюта	% ставка	Термін
ПАТ «ПроКредит Банк»	від 50 тис. євро до 5 млн. євро	гривня євро дол. США	18,75-20,75 5,25-6,75 6,75-8,25	24 міс. - 120 міс.
АБ «УКРГАЗБАНК»	до 5 млн. євро	гривня євро дол. США	18,1-21,5 7,5-9,2 6-8,5	6 міс. - 84 міс.
ПАТ «Кредобанк»	до 250 тис. євро	гривня євро дол. США пол. злоти	від 14,8 від 5 від 6,75 від 6,5	6 міс. - 72 міс.
АТ «Ощадбанк»	до 5 млн. євро	гривня євро дол. США	від 20,3 - -	6 міс. - 120 міс.
ПАТ «Кредитвест Банк»	до 250 тис. євро	гривня євро дол. США	від 21 від 8 від 9	до 36 міс.
ПАТ «Райффайзен Банк Аваль»	до 5 млн. євро	гривня євро дол. США	Залежить від рейтингу клієнта / параметрів кредиту	1день - 60 міс.
ТОВ «ОТП Лизинг»	до 10 млн. євро	гривня	20-22	24 – 60 міс.

Наявність зазначених фінансових установ відповідає напрямам створення відповідних програм згідно мети та завдань МСБ, а саме [11]:

1) Програма Німецько-Українського фонду (НУФ): механізм фінансування МСБ – програма спрямована на стимулювання довгострокового кредитування у місцевій валюті. Спрямована на приватних МСБ в Україні. Нещодавно до програми в рамках співробітництва з Німецько-Українським фондом (НУФ) приєдналася Київська міська державна адміністрація (КМДА) з ініціативою компенсації половини відсоткової ставки для МСБ, що працюють у м. Київ. Аналогічна програма з органами місцевої влади та НУФ розпочала своє впровадження також і в Тернопільській області [11].

Партнерами-виконавцями та фінансовим установами-партнерами є [11]:

- Німецький банк розвитку (KfW).
- Німецько-Український фонд (НУФ) (ПАТ «ПроКредит Банк», ПАТ «Кредобанк», АБ «УКРГАЗБАНК»).

- Європейський інвестиційний банк (ПАТ «ПроКредит Банк»).

- Європейський банк реконструкції та розвитку (ПАТ «ПроКредит Банк» , ТОВ «ОТП Лизинг»).

2) Програма Європейського інвестиційного банку: «Initiative East в межах поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі» (ПВЗВТ), створена для мікропідприємств, де працює менш ніж 10 працівників, для підприємств агрохарчової галузі з метою отримання кредиту до 25 000 євро.

Партнерами-виконавцями та фінансовим установами-партнерами є:

- Європейський інвестиційний банк.

- АБ «УКРГАЗБАНК», АТ «Ощадбанк, ПАТ «Райффайзен Банк Аваль», ПАТ «ПроКредит Банк»).

3. Програма Європейського банку реконструкції та розвитку: «Поглиблена та всеохоплююча зона вільної торгівлі (ПВЗВТ)» - сприяє розвитку МСБ в успішній реалізації проектів через поліпшення доступу до довгострокового фінансування у місцевій валюті. МСБ також можуть отримати грантове фінансування до €1 млн в рамках ініціативи Європейського Союзу «EU4Business», метою якої є надання допомоги інвестиційним партнерам в інвестуванні та отриманні вигод від Угоди про ПВЗВТ між Україною та ЄС [9].

Гранти надаватимуться МСБ, які відповідатимуть вимогам, в якості інвестиційних стимулів для зменшення вартості їх капітальних інвестицій в модернізацію технологічних і виробничих процесів відповідно до норм і стандартів ЄС. Підтримка надається в таких секторах, як агробізнес, виробництво та послуги, нерухомість та туризм, інформаційні технології та багато інших. Також підтримка надається для приватних МСБ підприємств з середньорічним товарообігом до 50 млн євро (або максимальною вартістю всіх активів до 43 млн євро) та кількістю працівників до 249.

Партнерами-виконавцями та фінансовим установами-партнерами є: Європейський банк реконструкції та розвитку та ТОВ «ОТП Лизинг».

4. Програма Європейського банку реконструкції та розвитку: кредитування МСБ у національній валюті. Програма Поглибленої та всеохоплюючої зони вільної торгівлі «ПВЗВТ» та Європейського банку реконструкції та розвитку (ЄБРР) сприяє розвитку сектора МСБ завдяки різноманітним інвестиціям за підтримки безвідплатного фінансування з боку ЄС, спрямованого на зменшення ризику, надання інвестиційних пільг для МСБ та технічної допомоги [9]. Підтримка надається для приватних підприємств з середньорічним товарообігом до 50 млн євро (або максимальною вартістю всіх активів до 43 млн євро) та кількістю працівників до 249.

Партнерами-виконавцями та фінансовим установами-партнерами є: Європейський банк реконструкції та розвитку та ПАТ «ПроКредит Банк».

Висновок. Створення та фінансування бізнесу в Україні є досить проблемним питанням з точки зору інформаційної та фінансової системи України. Підприємства, які знаходяться на стадії розвитку або на стадії заснування володіють обмеженим набором ресурсів, але використання інформаційних платформ та програм фінансування дозволяє використання інноваційних технологій. Саме торговельно-економічна співпраця українських підприємств з міжнародними програмами та платформами дозволяє зайняти ринкову нішу та отримати високу планку в побудові системи виробництва та якості продукції відповідно до країн ЄС.

Список використаних джерел:

1. Кубарева І. В. Створення, просування та фінансування інновацій в управлінні бізнесом / І. В. Кубарева // Фінансове забезпечення інноваційних проектів малого та середнього бізнесу: глобальні виклики та українські реалії [Електронний ресурс] : зб. матеріалів І Міжнар. наук.-практ. конф., 7 груд. 2016 р., м. Київ / М-во освіти і науки України, ДВНЗ «Київ. нац. екон. ун-т ім. Вадима Гетьмана» [та ін.] ; оргком.: М. І. Діба (голова) [та ін.]. – Електрон. текст. дані. – Київ : КНЕУ, 2016. – С. 168–171. – Назва з титул. екрану.

2. Мрихіна О. Б. Перспективи стартап-компаній у контексті конкурентоспроможного розвитку українського ринку високих технологій / О. Б. Мрихіна, А. Р. Стояновський, Т. І. Міркунова // *Актуальні проблеми економіки*. – 2015. – № 9. – С. 215–225.
3. Кавасаки Гай. Стартап: 11 мастер-классов от экс-евангелиста Apple и самого дерзкого венчурного капиталиста Кремниевой долины [Електронний ресурс]. – Режим доступу: www.pseudology.org/business/KawasakiGai-StartUp2.pdf
4. Carvalho T., Carvalho L., Nunes S. A methodology to measure innovation in European Union through the national innovation system // *International Journal of Innovation and Regional Development*, 2015, Vol. 6, Issue 2. – p.159-180
5. Surugiu C. & Surugiu M. Innovation-LED economic development through marketing and tax incentives // *Annals of the University of Craiova, Economic Sciences Series*, 2015, Vol.1, p.100-109
6. Основи управлінського консультування: навч. посіб. / А. Е. Воронкова, В. І. Отенко, Д. К. Воронков та ін.; за ред. А. Е. Воронкової. Харків: ВД «ІНЖЕК», 2010. 484 с.
7. Як підтримати малий бізнес в Україні [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://eba.com.ua/yak-pidtrymaty-malyj-biznes-v-ukrayini/>
8. Карта можливостей для середнього та малого бізнесу [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://smemap.eu4business.eu/>
9. EU4BUSINESS [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://www.eu4business.eu/uk/ukraine>
10. ПРО ПРОГРАМУ COSME [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <http://cosme.me.gov.ua/>
11. Горизонт 2020 [Електронний ресурс]. – Режим доступу: <https://h2020.com.ua/uk/>

References:

1. Kubareva I.V. (2016), "Creating, promoting and financing innovations in business management", ["Stvorennja, prosuvannja ta finansuvannja innovacij v upravlinni biznesom"], I.V. Kubarev, Financial support of innovative projects of small and medium business: global challenges and Ukrainian realities [electronic resource]: Sb. Materials I International sci. pract. Conf., Dec 7 2016, Kyiv, Ministry of Education and Science of Ukraine, State University "Kyiv. nats econ Untitled Vadim Hetman" [and others], Organizing committee: M.I. Diba (chairman) [and others], electron text. Data, Kyiv: KNEU, pp. 168-171, Title with title. the screen.
2. Mrihina O. B. (2015), "Prospects of startup companies in the context of competitive development of the Ukrainian high technology market", ["Perspektyvy startup-kompanij u konteksti konkurentospromozhnogo rozvytku ukrai'ns'kogo rynku vysokyh tehnologij"], O. B. Mrihina, A. R. Stoyanovsky, T. I. Mirkunova, Current problems of the economy, No. 9, pp. 215-225.
3. Kawasaki Guy "Startup: 11 master classes from Apple Ex-Evangelist and the most daring venture capitalist of the Silicon Valley" ["Startup: 11 master-klassov ot eks-evangelysta Apple y samogo derzkiego venchurnogo kapytalysta Kremnyevoy dolynu"], [electronic resource], available at: www.pseudology.org/business/KawasakiGai-StartUp2.pdf
4. Carvalho T., Carvalho L., Nunes S. A (2015), A methodology to measure innovation in European Union through the national innovation system, *International Journal of Innovation and Regional Development*, Vol. 6, Issue 2, pp. 159-180
5. Surugi C. & Surugiu M. (2015), "Innovation-LED economic development through marketing and tax incentives, *Annals of the University of Craiova*", *Economic Sciences Series*, vol.1, pp. 100-109
6. "Principles of managerial counseling: teaching. manual", ["Osnovy upravlins'kogo konsul'tuvannja: navch. posib."], A. E. Voronkova, V. I. Otenko, D. K. Voronkov and others; ed. A. E. Voronkova. Kharkiv, VD "INZHEK", 2010. 484 p.
7. "How to support small business in Ukraine", ["Jak pidtrymaty malyj biznes v Ukrai'ni"], [electronic resource], available at: <https://eba.com.ua/yak-pidtrymaty-malyj-biznes-v-ukrayini/>
8. "Opportunity Map for Small and Medium Enterprises", ["Karta mozhlyvostej dlja seredn'ogo ta malogo biznesu"], [electronic resource], available at: <http://smemap.eu4business.eu/>
9. EU4BUSINESS [electronic resource], available at: <http://www.eu4business.eu/uk/rain>
10. "ABOUT THE COSME PROGRAM" ["PRO PROGRAMU COSME"], [electronic resource], available at: <http://cosme.me.gov.ua/>
11. Horizon 2020 ["Goryzont 2020"], [electronic resource], available at: <https://h2020.com.ua/en/>

Keywords: business; innovative approach; innovation; small and medium enterprises; entrepreneurship; international cooperation; international projects and programs; strategic knowledge; financing.

Ключові слова: бізнес; інноваційний підхід; інновації; малі та середні підприємства; підприємництво; міжнародне співробітництво; міжнародні проекти та програми; стратегічні знання; фінансування.

Ключевые слова: бизнес; инновационный подход; инновации; малые и средние предприятия; предпринимательство; международное сотрудничество; международные проекты и программы; стратегические знания; финансирование.

Рецензент: Меліхов А. А., завідувач кафедри економіки підприємства, ДВНЗ «ПДТУ», д.е.н., доцент

Перевірено на плагіат системою: <https://corp.eu.unicheck.com/library/viewer/report/1000025834>